

Advies over het federaal rapport duurzame ontwikkeling

- *Op eigen initiatief*
- *Goedgekeurd door de AV van 23 oktober 2015, met uitzondering van de vertegenwoordiger van de werkgeversgroep die zich bij de stemming onthouden heeft (zie bijlage 1)*
- *De oorspronkelijke taal van dit advies is het Nederlands*

Dit advies werd opgesteld door de werkgroep “Strategieën voor duurzame ontwikkeling” van de FRDO. De ledengroep “Werkgeversorganisaties” nam niet deel aan de voorbereiding van het advies.

Context

[1] De Taskforce Duurzame Ontwikkeling van het Federaal Planbureau stelt een Federaal Rapport inzake Duurzame Ontwikkeling op, dat in twee delen gepubliceerd wordt over een periode van vijf jaar¹. Bij wet is bepaald dat een eerste deel de bestaande situatie in België inzake duurzame ontwikkeling bekijkt en evalueert, en een tweede deel de verwachte ontwikkelingstrends bekijkt, evenals alternatieve scenario's om de doelstellingen inzake duurzame ontwikkeling te bereiken die vastgelegd zijn in de federale beleidsvisie op lange termijn. Deze federale rapporten vormen een basis voor de federale plannen inzake duurzame ontwikkeling.

Motivatie van het advies

[2] In maart van dit jaar publiceerde de Taskforce Duurzame Ontwikkeling zijn Federaal Rapport inzake Duurzame Ontwikkeling 2015, onder de titel “Onze consumptie en productie houdbaar maken². Dit federale rapport brengt een eerste evaluatie van de realisatie van de doelstellingen van de langetermijnvisie in ons land, en schetst anderzijds twee scenario's die in 2050 kunnen leiden tot een België in duurzame ontwikkeling.

[3] De FRDO waardeert dat het rapport op die manier zijn wettelijke opdracht in de beleidscyclus duurzame ontwikkeling correct uitvoert, en zo bijdraagt tot de verdere uitwerking van de langetermijnvisie duurzame ontwikkeling in een nieuw federaal plan. De

¹ Cf wet van 1997, herzien in 2010

² Zie http://www.plan.be/publications/publication_det.php?lang=nl&KeyPub=1442

FRDO heeft op zijn beurt de wettelijke opdracht over dit derde federale plan te adviseren, en wenst in die optiek hierbij reeds enkele bedenkingen te formuleren over de benadering van de indicatoren van de langetermijnvisie, over de scenario's en over de aanbevelingen die in het rapport vermeld staan. Het is de bedoeling van de raad een aantal van deze punten dan verder uit te werken in zijn advies over het federale plan.

- [4] Voor de FRDO past onderhavig advies over het federaal rapport ook in een aanpak van nauwere samenwerking tussen de verschillende actoren van de wet over duurzame ontwikkeling. De verschillende instellingen (ICDO, FIDO, TFDO, FRDO) hebben elk hun specifieke rol, maar een gecoördineerde aanpak kan tot betere resultaten leiden. De raad waardeert dan ook de intentie van de TFDO om onder meer rond indicatoren samen te werken met de stakeholders, en is bereid om ook over andere thema's samen te werken. In die optiek stelt de raad voor om bij de voorbereiding van een volgend federaal rapport een overleg te organiseren tussen de TFSD en de FRDO, waarbij zowel de keuze van thema's aan bod kan komen als aspecten van scope en methodiek. Met suggesties in deze domeinen wenst de raad bij te dragen tot de kwaliteit van het finale rapport, zonder afbreuk te doen aan de wetenschappelijke onafhankelijkheid en de eindverantwoordelijkheid van de TFSD voor deze publicatie.

Evaluatie van het federale rapport

De indicatoren

- [5] Wat de indicatoren van het rapport betreft, geven de auteurs aan dat dit een eerste aanzet is om de doelstellingen van de langetermijnvisie op te volgen, en dat een verdere uitwerking gepland is. De FRDO vraagt daarbij te bekijken of er nog andere indicatoren toegevoegd dienen te worden, onder meer inzake energie en consumptie.
- [6] Verder meent de FRDO dat een evaluatie van de vooropgestelde streefcijfers voor de verschillende indicatoren zeker aangewezen is. De streefcijfers die het rapport nu vooropstelt in het evaluatief deel, komen voort uit bestaande akkoorden en politieke verbintenissen van ons land, die niet steeds beantwoorden aan de ernst van de onderliggende problematiek en de wetenschappelijke inzichten terzake. Zo wordt voor de uitstoot van broeikasgassen, de Kyoto-doelstelling als maatstaf genomen in het evaluatief deel, en staat dit cijferdoel dus niet in het rood. Zoals het rapport zelf vermeld, wordt op die manier echter de doelstelling van 80 à 95% reductie tegen 2050 niet

gehaald. Het is dan ook aangewezen er bij de evaluatie van de huidige toestand op te wijzen dat het bestaande streefcijfer niet beantwoordt aan het ambitieniveau op lange termijn, om zo een duidelijker signaal te geven dat ons land op dit vlak momenteel niet op weg is om de finale doelstelling te halen.³ Dit is in het geval van de emissies des te belangrijker omdat het hier enkel gaat om de in eigen land uitgestoten broeikasgassen, zonder rekening te houden met de via de handel geïmporteerde emissies.

[7] Zoals ook in het rapport gesuggereerd, zal de verdere ontwikkeling van deze indicatorenbenadering – net zoals die inzake de aanvullende indicatoren naast het BBP - geheroriënteerd moeten worden in functie van de doelstellingen voor duurzame ontwikkeling (SDG) die dit jaar op VN-niveau werden vastgelegd. Het rapport zou trouwens in de toekomst ook een instrument moeten vormen voor de tussentijdse evaluatie van de uitvoering van de SDG op federaal niveau. De implementatie van de SDG dient immers ook een belangrijk aandachtspunt te zijn bij de opmaak van het federaal plan, en bij de in het kader van het volgende federaal plan voorziene aanpassing van de lijst indicatoren voor de opvolging van de langetermijnvisie. Wat deze aanpassing betreft, is de FRDO steeds bereid om met de andere actoren van de wet deel te nemen aan deze werkzaamheden.

De scenario's

[8] In het algemeen meent de FRDO dat de twee scenario's voor een duurzaam België in 2050 interessant materiaal bevatten, maar niet voldoende expliciet zijn over de maatregelen nodig om de vooropgestelde doelstellingen bij de verschillende indicatoren te bereiken. De raad zou in een volgend rapport graag een echte “backcasting”-benadering zien waarbij vanuit het gewenste toekomstbeeld de acties bepaald worden die nodig zijn – nu en tussentijds – om die doelstellingen te realiseren. In een dergelijke benadering dient er ook plaats te zijn voor een kritische analyse van huidige trends en maatregelen die niet passen in deze scenario's, iets waar de TFSD zelf reeds een aanzet toe gaf in zijn Rapport 2011. Bij een dergelijke aanpak is het nuttig te bekijken in hoeverre niet-duurzame situaties, zoals door de indicatoren aangegeven, beïnvloed worden door bijvoorbeeld het Europese begrotingsbeleid en het internationale financiële en handelsbeleid.

³ Cf ook aanbeveling in het Rapport zelf inzake het definiëren van tussentijdse doelstellingen (cijferdoelen): “Ze moeten voldoende ambitieus zijn om te passen in een pad dat het mogelijk maakt om de langetermijndoelstellingen uit de LTV DO te bereiken” (p 11)

[9] De raad vindt dat de scenario's wat ongelijk uitgewerkt zijn. Sommige thema's worden in detail behandeld en toegelicht, andere zijn veel minder onderbouwd. Zo gaat het rapport in zijn scenario voor de evolutie van het internationale luchttransport nader in op één bepaalde studie uit 2005 (1.2.8), terwijl ander onderzoek toch minder reductieperspectief op basis van technologische oplossingen ziet in deze sector.

[10] De tweedeling producenten-consumenten is in een aantal domeinen minder pertinent als invalshoek, bijvoorbeeld waar het gaat om ruimtelijke ordening. Verder kan deze invalshoek, in tegenstelling tot de "mozaïek en piramide"-scenario's die de Task Force vroeger beschreef, tot een onderschatting van de rol van de overheden leiden: de transitie naar een duurzame ontwikkeling houdt immers een gedeelde verantwoordelijkheid in, waarbij de overheid een belangrijke normerende, stimulerende en faciliterende rol dient op te nemen. Dat is bijvoorbeeld het geval in sociale domeinen, waar het producenten-consumenten-model minder perspectieven oplevert inzake het bereiken van doelstellingen op het vlak van een vermindering van armoede en ongelijkheid. De raad vraagt zich af of in een volgend rapport een combinatie van de twee invalshoeken niet mogelijk is, waarbij naast die van producenten/consumenten ook de rol van overheden en andere actoren als motor van de transitie nader bekeken en geëvalueerd wordt.

[11] De FRDO meent dat het vanuit een oogpunt van communicatie met een breed publiek in de toekomst nuttig zou zijn dat het rapport in zijn prospectieve benadering expliciet verwijst naar andere werkzaamheden rond scenario's voor een duurzaam België, zoals die voor een "koolstofarme samenleving 2050": zie <http://www.klimaat.be/2050/nl-be/home/>. Deze laatste passen immers eveneens in het kader van de federale langetermijnvisie, die een verlaging van de uitstoot van broeikasgassen in ons land vooropstelt van minstens 80 tot 95 % tegen 2050 (in vergelijking met 1990).

[12] Tenslotte pleit de raad ervoor om in een volgend rapport ook de impact van onze productie en consumptie in andere landen aan bod te laten komen, en de noodzaak van beleidscoherentie terzake. Zo heeft wat voeding en energie (bv biomassa) betreft, ons consumptiegedrag en beleid belangrijke gevolgen voor de duurzaamheid elders in de wereld, en met name in ontwikkelingslanden.

De aanbevelingen

[13] Uit de analyse van de feitelijke situatie aan de hand van indicatoren en van de toekomstige/wenselijke aan de hand van de scenario's, zouden logischerwijs aanbevelingen moeten voortvloeien voor het huidige beleid. Dit is evenwel niet helemaal duidelijk in dit rapport: de vermelde beleidsaanbevelingen worden te weinig expliciet gesitueerd in het kader van de indicatoren en scenario's.

[14] De aanbevelingen zijn vaak algemeen en procedureel van aard ("het duurzame-ontwikkelingskader respecteren"). Wanneer ze iets concreter worden (bv. inzake de noodzaak van een tax shift, pensioenhervormingen, werklozen aan werk helpen) ontbreekt dan weer een duidelijke boodschap voor het beleid (wat dient er te veranderen?). Op die manier maakt het rapport een te vrijblijvende indruk. Men zegt te weinig expliciet waar het op staat, de belangrijke boodschappen ontbreken over de compatibiliteit van het huidige beleid met de doelstellingen en de toekomstvisie van duurzame ontwikkeling. In het vorig rapport waren daar wel aanzetten toe, en het verdient dan ook aanbeveling om elementen ervan te hernemen en te actualiseren.

[15] De FRDO is in die zin van mening dat het vanuit de opdracht van de TFDO om een prospectieve benadering te combineren met een analyse van de huidige trends aan de hand van indicatoren, mogelijk moet zijn om in volgende rapporten nader in te gaan op de gevolgen van de beleidskeuzes die de overheid vandaag maakt of dient te maken, en aanbevelingen terzake te formuleren. De TFDO heeft als onafhankelijke instelling van openbaar nut met een transversale werking, een belangrijke rol te spelen op dit vlak, en de raad is ervan overtuigd dat door het uitwerken van die dimensie, het rapport nog nuttiger zal zijn voor en weerklank zal vinden bij de overheid, de stakeholders, pers en publiek.

Slotbemerkingen

[16] Zoals reeds aangegeven, vormt het federaal rapport een basis voor het federale plan inzake duurzame ontwikkeling. Het derde Federaal Plan inzake Duurzame Ontwikkeling (FPDO 2014-2019) dient dit jaar door de regering goedgekeurd te worden, en de concrete maatregelen en acties te bevatten die de federale overheid vooropstelt om de doelstellingen van de langetermijnvisie te halen en zo de gewenste stand van zaken te benaderen tegen 2050.

[17]Op die manier vormt het plan de hoeksteen van het duurzame-ontwikkelingsbeleid van de regering, en een leidraad voor een transversale toekomstgerichte aanpak die in de diverse beleidsnota's vertaald dient te worden. De FRDO dringt er dan ook bij de federale regering op aan de goedkeuring van het plan, die volgens de wet ten laatste in oktober van dit jaar gebeurd moet zijn, als een absolute prioriteit naar voren te schuiven: niet alleen om het wettelijke kader te respecteren, maar vooral ook om te tonen dat deze regering duurzame ontwikkeling even ernstig neemt als ze in haar regeerakkoord vermeld heeft.

Bijlage 1 Stemgerechtigde leden van de algemene vergadering die deelnamen aan de stemming over dit advies

Ledengroep	Stem VOOR	Stem TEGEN	ONTHOUDING	TOTAAL
Voorzitter en ondervoorzitters				
Magda Aelvoet	X			
Mathias Bienstman	X			
Mathieu Verjans	X			
<i>Totaal op 4 met stemrecht</i>	3			3
NGO's voor milieubescherming				
Sabien Leemans	X			
Christophe Schoune	X			
Sara Van Dyck	X			
<i>Totaal op 3 met stemrecht</i>	3			3
NGO's voor ontwikkelingssamenwerking				
Rudy De Meyer	X			
Brigitte Gloire	X			
<i>Totaal op 3 met stemrecht</i>	2			2
Werknemersorganisaties				
Philippe Cornélis	X			
Nilufer Polat	X			
Sébastien Storme	X			
Daniel Van Daele	X			
<i>Totaal op 6 met stemrecht</i>	4			4
Werkgeversorganisaties				
Françoise Vantiggelen			X	
<i>Totaal op 6 met stemrecht</i>			1	1
Jeugdorganisaties				
Bart Devos	X			
Johanna Mulumba	X			
<i>Totaal op 2 met stemrecht</i>	2			2
TOTAAL van de stemmen op 24 leden met stemrecht	14	0	1	15

Bijlage 2

Vergaderingen voor de voorbereiding van dit advies

Vorbereidende werkgroepvergaderingen vonden plaats op 7 mei, 9 en 29 juni en 11 september 2015.

Bijlage 3

Deelnemers aan de voorbereiding van dit advies

Voorzitter

- Prof. Tom BAULER (ULB)

Stemgerechtigde leden FRDO en hun vertegenwoordigers

- Marie CORS (IEW)
- Sébastien STORME (FGTB)
- Antoinette BROUYAUX (Associations 21)
- Brigitte GLOIRE (Oxfam Solidarité)
- Philippe CORNELIS (CSC)
- Nilüfer POLAT (CGSLB)
- Maggi POPPE (N. Vrouwenraad)
- Veronique RIGOT (CNCD)

Wetenschappelijke raadgevers en uitgenodigde experts

- Alain HENRY, Patricia DELBAERE (TFDO)

Secretariaat FRDO

- Marc DEPOORTERE, Fabrice DEHOUX, Koen MOERMAN